

KARIN RÖNNERMAN OCH ANN NORDBERG

Språkstöd i förskolan genom aktionsforskning

– en introduktion till ELSA-modellen

Lärar förlaget

Bilagor

Bilaga 1

ELSA-modellen: Observationsprotokoll

Det kommunikationsstödjande rummet:

Observationsverktyg

- Observationsverktyget nedan är utformat för att användas för observationer.
- Arbetslaget väljer ut en vardagssituation och filmar den.
- Den fysiska dimensionen kan med fördel dokumenteras utan att barn finns närvarande.
- De tre dimensionerna dokumenteras som "förekommande" eller "icke förekommande" vid granskning av filmen.
- För dimensionerna didaktisk och social kan varje agerande/aktivitet dokumenteras maximalt fem gånger under ett och samma observationstillfälle. Varje gång ett agerande/en aktivitet observeras ska det dokumenteras som en ny förekomst.
- Observationsprotokollet avser den vardagssituation man har valt, men vissa påståenden innefattar även andra delar av avdelningen. Framför allt gäller det inom den fysiska dimensionen.

Den svenska versionen av observationsprotokollet är en översättning av den engelska förlagan Communication Supporting Classrooms Observation Tool (se <https://ican.org.uk/>). En första översättning är gjord av docent Christian Waldmann, Linnéuniversitetet. Denna version är omarbetad till att gälla förskola av Ann Nordberg, Göteborgs universitet.

Bilaga 1 forts.

Namn på observatör:

Avdelning:

Antal barn:

Barnens ålder:

Tidpunkt för observationen:

Längd på observationen i minuter:

FYSISK DIMENSION <i>Denna dimension innefattar den fysiska miljön och kontexten där observationen utförs.</i>				
		Ej observerat	Observerat	Kommentar
1	Rummet är utformat med en öppen planlösning.			
2	Olika miljöer är tydligt avgränsade i rummet.			
3	Olika miljöer är tydligt angivna med bilder/ord i rummet.			
4	Det finns avskilda utrymmen där barnen kan delta i aktiviteter i mindre grupper. Dessa utrymmen är även mindre visuellt distraherande.			
5	Barnens arbeten visas på ett lämpligt sätt.			
6	Saker som visas i rummet inbjuder till dialoger.			
7	Det finns särskilda utrymmen för bokaktiviteter på avdelningen.			
8	Särskilt material finns för literacyaktiviteter (olika läs- och skrivaktiviteter).			
9	Ljudnivån är anpassad så att barn och pedagoger lätt kan höra varandra.			
10	Barnen är insatta i vad som ska hända härnäst och då hålls ljudnivån nere.			

Bilaga 1 forts.

FYSISK DIMENSION <i>Denna dimension innefattar den fysiska miljön och kontexten där observationen utförs.</i>					
		Ej observerat	Observerat	Kommentar	
11	Belysningen är god.				
12	Majoriteten av resurser och material är märkta med bilder/ord.				
13	Saker för fri lek är lättåtkomliga för barnen eller inom synhåll för dem.				
14	Ett lämpligt urval av böcker är tillgängligt i utrymmen avsedda för boksamtal (t.ex. traditionella sagor, tvåspråkiga böcker, en blandning av genrer och böcker som relaterar till tidigare erfarenheter).				
15	Faktaböcker, böcker om specifika ämnen eller intressen hos barnen är tillgängliga också i andra utrymmen.				
16	Utomhuslek (om detta sker) inkluderar rollekar.				
17	Pedagogiska leksaker, andra objekt (t.ex. verktyg) och föremål från naturen är tillgängliga.		Förekommer	Används	
18	Musikinstrument och andra saker att skapa ljud med (t.ex. skullror) är tillgängliga.		Förekommer	Används	
19	Utrymmen för rollek är tillgängliga.		Förekommer	Används	
Total poäng		/		Kommentarer:	

Bilaga 1 forts.

DIDAKTISK DIMENSION		<i>Denna dimension innefattar strukturerade möjligheter att stödja undervisning/utveckling av barnens språk.</i>						
		Ej observerat	Observerat (max 5 ggr)					Kommentarer
1	Det sker arbete i mindre grupper tillsammans med en vuxen.							
2	Barnen har möjlighet att delta i interaktiv bokläsning med en vuxen (t.ex. genom att få ställa frågor till texten, svara på frågor till texten, upprepa delar av texten m.m.).							
3	Barnen har möjlighet att delta i samtal med en vuxen.							
4	Barnen har möjlighet att delta i samtal med andra barn.							
5	Alla barn inkluderas aktivt i aktiviteter i mindre grupper.							
Total poäng		/ 25	Kommentarer:					

Bilaga 1 forts.

SOCIAL DIMENSION		<i>Denna dimension innefattar på vilket sätt vuxna interagerar med barnen.</i>									
		Ej observerat	Observerat (max 5 ggr)					Observerat bland alla pedagoger i rummet	Kommentarer		
1	Vuxna använder barns namn för att få deras uppmärksamhet.										
2	Vuxna möter barnen i ögonhöjd när de interagerar med dem.										
3	Gester och vissa stödtecken används i interaktionen med barnen.										
4	Vuxna använder symboler, bilder och rekvisita för att förstärka språkliga yttranden.										
5	Taltempo: Vuxna talar långsamt med barnen och ger dem gott om tid att svara och modellerar turtagning i interaktionen.										
6	Pauser: Vuxna pausar förväntansfullt och ofta när de interagerar med barnen för att uppmuntra turtagning och att delta aktivt i samtal.										
7	Bekräftelse: Vuxna svarar på majoriteten av barnens yttranden genom att bekräfta att de har förstått barnets intentioner. Vuxna ignorerar inte barnens försök till interaktion.										
8	Imitation: Vuxna imiterar och repeterar det som barnen säger mer eller mindre exakt.										
9	Kommentarer: Vuxna kommenterar det som händer eller det som barnen gör.										
10	Utvidgning: Vuxna repeterar det som barnen säger och utvidgar deras yttranden till fullständiga meningar.										

Bilaga 1 forts.

SOCIAL DIMENSION		<i>Denna dimension innefattar på vilket sätt vuxna interagerar med barnen.</i>									
		Ej observerat	Observerat (max 5 ggr)					Observerat bland alla pedagoger i rummet	Kommentarer		
11	Etiketterande: Vuxna sätter ord på kända och okända handlingar/händelser, objekt och abstrakta fenomen (t.ex. känslor).										
12	Vuxna uppmuntrar barnen till att använda nya ord när de kommunicerar.										
13	Öppna frågor: Vuxna ställer öppna frågor som utvidgar barnens tänkande (t.ex. frågor som inleds med <i>vad, var, när, hur</i> och <i>varför</i>).										
14	Rutiner: Vuxna erbjuder barnen rutiner i vardagsituationer (t.ex. <i>När du ätit upp maten går du bort med tallriken till matvagnen</i>) och engagerar barnen i kända rutiner (t.ex. <i>Vad gör vi först i samlingsen?</i>).										
15	Vuxna erbjuder barn olika alternativ (t.ex. <i>Vill du läsa en saga eller spela ett spel?</i>).										
16	Vuxna använder kontraster för att göra barn uppmärksamma på skillnader mellan olika ord (t.ex. <i>svart/vitt, framför/bakom, upp/ner</i>).										
17	Vuxna agerar förebilder för ett språk som barnen ännu inte själva använder.										
18	Turtagning uppmuntras.										
19	Vuxna uppmärksammar och berömmar barnens förmåga att lyssna.										
20	Vuxna uppmärksammar och berömmar barnens icke-verbala kommunikation.										
Total poäng		/ 100	Kommentarer:								

Bilaga 2

Kartläggning av barnets språk – Steg 1

(Gå vidare till dokument Steg 2 om barnet kommit längre i sin språkutveckling.)

Datum:

Barnets initialer:

Barnets ålder:

HUR PRATAR BARNET? (Endast kroppsspråk eller finns verbala ord?)	HUR FÖRSTÅR BARNET? (Exempelvis instruktioner, kan peka ut föremål?)

Egna övriga kommentarer om barnets språkutveckling:

(Om det ej får plats här använd ett separat ark)

Bilaga 3

Kartläggning av barnets språk – Steg 2

Datum:

Barnets initialer:

Barnets ålder:

• Pratar barnet med fullständiga meningar?• Då barnet berättar något, hur berättar barnet (ordrikt, finns röd tråd, lätt att förstå vad det handlar om osv.)?	• Är barnet intresserat av att lyssna på berättelser? Förstår barnet vad det handlar om?• Är barnet intresserat av någon typ av läs-/skrivaktivitet (leka med bokstäver, "nybörjarskriva", "lätsasläsa" osv.)?

Egna övriga kommentarer om barnets språkutveckling:

(exempelvis hur barnet förstår mer generellt)

(Om det ej får plats här använd ett separat ark)

Bilaga 4

Matris för insamling av information

En matris är ett formulär för att notera vad som händer utifrån ett särskilt fokus. I ELSA-modellen är pedagogerna i fokus.

Överst på den horisontella axeln anger man vad man förväntar sig (eller vet av erfarenhet) ska hända i den situation som ska observeras. Här nedan ges förslag på rubriker från en samling.

I kolumnen längst till vänster namnges de pedagoger som medverkar vid situationen. Sedan sätter man kryss för vad var och en gör under pågående observation.

	Ställer fråga till barn	Svarar barn	Tillrättavisar barn	Skapar turtagning
Pedagog 1				
Pedagog 2				
Pedagog 3				
Pedagog 4				
Pedagog 5				